

CRKVA I SVIJET NA XXI EKUMENSKOM SABORU

Dr Bonaventura Duda OFM

Dvadesetiprvi ekumenski — svesvjetski — sabor Katoličke crkve, II vaticanski, u punom je tijeku. Iako se ovog časa nalazi u svom »tihu razdoblju«¹ klijanja, rasta, sazrijevanja, s pravom se već sada — kako su to veliki duhovi od početka nazirali — ovaj Sabor može zvati najvećim događajem stoljeća. Ta koji se skup ili zborovanje naših desetljeća može s njim mjeriti svečanošću strukture, zamašitošću problematike, plodovitošću koju obećaje i mnogostrukom — geografskom, rasnom, kulturnom, nacionalnom itd. — općenitošću koju predstavlja? Njegovo se, ipak, dostojanstvo istom vjerom pronađe². Sam Bog je u njemu prisutan! Od Boga mu dolazi sva vlast i autoritet, sva snaga i obvezatnost. Riječ, naime, Vječne istine stoji iza njega: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, ja sam među njima« (Mt 18, 21). I ona druga: »Tko vas sluša, mene sluša« (Lk 10, 16). I zato Sabor, u svojim konačnim odlukama, savjesti veže kao nijedna druga na zemlji vlast: uz cijenu života i smrti vječne (Mt 16, 19; 18, 18; Iv 20,23). A s takvom se silom nijedna druga zemaljska ne može mjeriti.

Nije još čas da se piše teologija Drugog vaticanskog sabora, premda se već očito nazrijevaju glavne teme i pravci novih rješenja. Još je manje da se pristupi ocjeni i odredi zamašitost Sabora unutar pohoda Božjih u povijesti svijeta³. To će teolozi sutrašnjice učiniti lakše i bolje od nas. Bilo bi, ipak,

(1) Papin govor na blagdan Bezgrešne 1962. — U članku se, pretežno, osvrćemo na ove saborske dokumente: 1) Apostolska uredba *Humani generis Salvator* od 25. XII 1961., kojom se saziva Sabor. Navodimo je prema *Vjesnik Đak. biskupije* 15 (1962) 35-37. — 2) Programatski govor Sv. Oca Pape putem radija i televizije o ciljevima Sabora od 11. IX 1962. — 3) Papin govor prigodom otvorenja Sabora 11. X 1962. — 4) Apel saborskih otaca za mir od 20. X 1962. — 5) Papin govor kojim 8. XII 1962. zaključuje prvo zasjedanje Sabora. Dokumente od 2-5 navodimo većinom prema malom, ciklostilom izdavanom glasilu *Glas s koncila* 1-11.

(2) »Koncil je — u svojoj realnosti — čin vjere u Boga, čin pokoravanja njegovim zakonima, iskreno nastojanje da se odgovori planu otkupljenja...« (Papin govor 8. XII 1962.). Bez vjere je nemoguće ocijeniti i jedan čin Crkve, a osobito ne ovakav stoljetni.

(3) Značajan je u tom smislu, sa svih strana zapažen, iako ne uvijek tačno preveden, odlomak iz Papina govora otvorenja Sabora: »U sadašnjem vijeku ljudskih zbivanja, kojima — čini se — ljudska zajednica ulazi u posve novi poredak — valja radije upoznavati tajanstvene osnove Božje Providnosti, koja tijekom vremena ljudskom suradnjom, a ponajviše i mimo njihova očekivanja, postizava svoje ciljeve i sve, pa i protiv ljudskih nakana, mudro raspoređuje na dobro Crkve.« — U programatskom govoru od 11. IX 1962. osuđuju se »nauke koje ne vode računa o udjelu Providnosti u povijesti«. Bog je, naime, glavni pokretač ljudske povijesti. I zato nijedan događaj nije plod slučaja ili samo ljudske igre, nego je, nadasve, djelo iza kojega na svoj način stoji Božja Providnost. To je jedna od stožernih istina objavljene religije.

neoprostivo kad ne bismo nastojali — prodirući u dubinu činjenica — uočiti »znakove vremena« (Mt 16,4), koji ne samo ohrabruju nego još više pozivlju i potiču na što svjesniju i pojačaniju suradnju s Bogom, koji je na djelu, da ne prođe mimo nas »milosna godina Gospodnja« (Lk 4,19). Uistinu, Sabor je već dosad podigao čitav »oblak« (Hebr 12,1) činjenica, koje opravdano nadahnjuju da se ponovi riječ Pisma: »Djelo je to Božje — puno čuda u očima našim« (Ps 117, 22—23; Mt 21,42 i dr.)! Bog je sigurno na djelu. Bez njega bi, naime, činjenice — barem u svoj svojoj cjelini — bile nerazumljive. Pokušat ćemo upozoriti, barem, na neke od njih, unaprijed sigurni da ih nećemo uspjeti sve ni sabrati, a kamoli po postanku ili po unutrašnjim vezama poredati.

NOVO RAZDOBLJE CRKVE I SVIJETA

Jedna je činjenica očita, sve očitija. Možda prva na koju treba govoreći o Saboru upozoriti. Koja to? *Čovječanstvo — i Crkva — stupa u svoje novo razdoblje.* Naše pokoljenje prisustvuje velikom i sudbonosnom preobražaju svijeta. Kad bismo samo prisustvovali! Mi smo u taj preobražaj povučeni, u njemu sudjelujemo, u nj se ugrađujemo. O tom ne govore samo veleumi različitih struja, o tom posve neprikriveno pišu i sami saborski dokumenti⁴. Teško je, doduše, navijestiti što će sutrašnji didaktičari odabrati za početak našeg najnovijeg doba čovječanstva. No ono je, svakako, već u punom svitanju. Dugo je za polaznu točku novog vijeka služilo otkriće Amerike. Hoće li se kamenom međašem sutra postaviti razotkriće atoma⁵? Izgleda ipak, da će filozofi i teolozi povijesti drugim pojavama, prvenstveno društvenim, označiti početak novog doba. *Svakako je sigurno da se oblikuju posve novi odnosi među ljudima.* I kad bi sile u čovječanstvu surađivale jednosmjerno — gradeći, ne rušeći — možda bi se smjelo u skoroj budućnosti predviđati da će se ljudi sve više sabirati u jednu jedinstvenu obitelj svijeta. San je to, istina, o kojem su snivali svi veliki čovjekoljupci. No njega je kao nebeski cilj konačnih svojih ostvarenja postavio jedinstveni čovjekoljubac svijeta (Tit 3,4) — Bog sam — kad je na zemaljski rođendan svoga Jedinorođenca Sina Bogočovjeka anđelima zapovjedio da pjevaju: »Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima dobre volje« (Lk 2,14)!

U znaku, dakle, te činjenice, tog silnog koraka čovječanstva naprijed, u posve novo doba sazvano je ovo jedinstveno zborovanje svijeta Sabor drugi vatikanski godine Gospodnje 1962. i dalje⁶.

Svijetu ukorak i Crkva stupa Saborom u novo doba! Činjenicu priznaju svi, i oni izvana. Ima ih, međutim, koji činjenici vole dodati svoje tumačenje.

(4) Usp. prethodni navod iz govora otvorenja. A u sazivnici Sabora čitamo: »Dok je čovječanstvo na raskršću jednog novog razdoblja, zadaće velikih i teških razmjera čekaju Crkvu kao u najtragičnijim danima njezine povijesti.«

(5) Dobro se još sjećamo prvih komentara našeg pokojnog učenjaka etnologa prof. Gahsa koji se u svojim predavanjima g. 1945—46. češće vraćao na ovu tvrdnju, da se od onog doba, kada je čovjek pronašao — ne izumio! — vatru, nijedno drugo iznašašće s ovim našim ne može mjeriti. Iznašašće vatre je značilo prvi korak čovječanstva naprijed, razotkriće atoma drugi.

(6) U sazivnici Sabora izjavljuje Papa: »Ako pak promatramo Crkvu, vidimo da ona nije nepokretni promatrač pred tim događajima nego da je slijedila ukorak razvitat naroda, napredak znanosti, socijalne revolucije... I ona je u svom krugu vidjela kako niču i kako se šire silne energije apostolata, molitve, djelovanja na svim područjima... Zato ako svijet izgleda veoma izmijenjen, i kršćanska zajednica je, uvelike, izmijenjena i obnovljena: ona se društveno ojačala, ojačala se jedinstvom, ojačala intelektualno, a iznutra se uljepšala tako da je spremna na svaku kušnju.«

Crkva se, vele, ovim Saborom, kao u posljednji čas, prenula, da se — posustala u dvotisućljetnom hodu i za svijetom zaostala — kao u nekoj trci brže bolje privede svijetu ukorak. Važno je stvar raščistiti, jer je — barem misleno, ignorirajući povijest — moguće stvari i tako postaviti, kao da je Crkva, inače kočnica napretka, u pravi čas uočila tijekom zbivanja, pa je — da spasi sebe — spremna na sve kompromise, samo da sačuva svoju prisutnost ako već ne nekadašnju dominaciju u svijetu.

U zbilji stvari obratno stoje!

Prije svega, *Crkva ovim Saborom ne spašava sebe! Ona želi spasiti svijet!* K tome, spomenimo samo usput! Priznavali mi Krista ili ne, svoja sadašnja stoljeća »naše« ili »nove« ere — svakako od njega brojimo. Kolika li stoljeća čovječanstvo broji od svojih prvih početaka, još nam ne izračunaše povjesničari. No ovih naših dvadeset — na koje se toliko ponosimo! — od Krista brojimo. A dvadeset posljednjih stoljeća čovječanstva, to je dvadeset stoljeća Kristovih. S nekim gordim ponosom to ističe liturgija svete uskrсне noći svjetla i pobjede: »Njegova su vremena i vjekovi!« *A dvadeset stoljeća Kristovih, to je dvadeset stoljeća njegove Crkve.* Sve ih je ona proživjela i nadživjela, u svima njima djelovala i surađivala, sve ih je ona spašavala i boljitku usmjerivala. Pa ako je i danas svijet krenuo naprijed, nije bez nje. U sva je velika pregnuća svijeta ona ugradila svoja nastojanja, svim je granama znanosti koje je dovela do napretka, darovala prvoborce. Povijest se daje iskriviti, ili barem prešutjeti. *Ali bez Crkve — sve do danas — ne bi bile napisane najljepše stranice naših dvadeset stoljeća.* Samo će Dan suda pokazati koliko svijet — i naš suvremeni — duguje opstojnosno: njezinoj majčinskoj ljubavi i plodnosti, a misaono njezinu Evanđelju, koje je kao »magna charta« Božjih naziranja o svijetu nadahnulo i nadahnjuje sve velike pokrete za dobro čovječanstva.

I jer su Crkvina stoljeća — svih naših dvadeset — stoga ona ne treba trčati za njima. Što više, ona ih sve predvodi. I zato smijemo reći — i drugi su to uvidjeli — da je Ivan XXIII (svojim brojem već prorokuje!) sa svojim XXI ekumenskim saborom počeo — prije svega svijeta — pisati *prve stranice XXI stoljeća Crkve Kristove*, pomlađene voditeljice i suradnice svijeta u pregnuću k novim uspjesima. Prisutna na svoj način svim stoljećima otkupljenog čovječanstva, nepridržano donoseći svima preobilno spasenje Kristovo — Crkva ovim Saborom hoće da u novoj afirmaciji svoga bića postane kao »Majka i Učiteljica« još prisutnija u izgradnji novog svijeta. Nju, naime, jer je Majka, ne zanima samo da to bude »novi« svijet. *Ona hoće — i tome ovim Saborom želi doprinijeti — da naš »novi« bude, ujedno, i »bolji« svijet.* Zato se i sabrala sa svih strana svijeta na svečano saborovanje u srcu svijeta, kod groba sv. Petra, u čijoj su ruci od Boga predani ključevi sreće čovječanstva.

Ušli smo time u samo žarište svega smisla, zadaće i cilja Sabora, koji se sav savcat odvija između dva stožera: Crkva i svijet. Bilo je tako, više manje, na svim saborima, ali nigdje i nikada tako izravno kao na ovom. Sam Papa, koji jedini ima vlast sazvati sabor, označio mu je program: »Ecclesia Christi — lumen Gentium«, t. j. »Crkva Kristova — svjetlo narodima«⁷.

(7) Upravo je simbolički za vrijeme programatskoga govora 11. IX 1962., koji je — s Papinim autografaom — u tisak predan pod tim naslovom, na Papinu radnom stolu stajao velik globus. U tom govoru izričito stoji: »Sav smisao Koncila je u tom: da se nastavi, ili da se novom energičnošću pregne kako bi suvremeni svijet odgovorio Gospodnovoj poruci, koju su — božanski svečano, ruku raširenih do krajeva svijeta — ovakvo formulirala njegova usta: »Idite dakle! Učinite mojim učenicima sve narode!...«

Crkva i svijet! Što Crkva ima sa svijetom, svijet sa Crkvom? Dva pojma, dvije stvarnosti — zanima nas njihov pojedinačni sadržaj a još više njihov uzajamni odnos. Nadasve je važno da se oboje što tačnije odredi, jer ćemo samo tako moći uočiti pravo značenje Sabora.

Što mislimo pod svijetom? Mogli bismo prići određivanju pojma fenomenološki. Pođimo, međutim, izravno sa svetopisamskog stajališta. U Sv. Pismu, pogotovo u Novom Zavjetu, možemo, uglavnom, razlikovati tri poimanja svijeta: općeevandeoski, ivanovski i pavlovski. Ona se, dakako, međusobno prožimaju, osvjetljuju i nadopunjuju, a mi ćemo ih ovdje navesti samo u općim obrisima, ostavljajući mjesta kasnijoj razrađenoj studiji.

U prvo, *opće-evandeosko značenje svijeta* uvode nas riječi Gospodinove — riječi posljednje, riječi poslanja: »Idite po svem svijetu« (Mt 28,19 i Mk 16,15)! *Svijet je, dakle, primalac evandeoske poruke, područje osvajanja za kraljevstvo Kristovo.* Svijet — to je zemlja, geografski uzeta, u svem svom prostoru; čovječanstvo u svem vremenu svoje povijesti; svemir u svemu svome prostoru, jer je i on korisnik Kristova otkupljenja (usp. Rim 8,19 sl. Kol. 1,20 i dr.).

I evo, upravo u odnosu s tako shvaćenim svijetom možemo odrediti i pojam Crkve. Ona je *poslanica Kristova svijetu, da u njemu nastavi Kristovo djelo*, Kristovo poslanje, Krista samoga: »Kao što je Otac poslao mene, ja šaljem vas« (Iv 20,21). A Krist je od Oca primio bitno poslanje, da bude Spasitelj (Lk 1,47; 2,11; Iv 3,17) — i to jedini i jedincati pravi i »istiniti Spasitelj svijeta« (Iv 4,42 i 1 Iv 4,14). On jedini, naime, nezamjenjivo i neokrtno, ni s kim podjeljivo, nosi taj naslov »Spasitelj svijeta«. On se upravo zato i utjelovio, da postane članom ljudske obitelji i da pruži spasiteljsku ruku svijetu- ugradivši sebe⁸ kao »kamen temeljac« (Mt 7,24; Lk 6,48), kao nepomičnu »liticu« (Mt 21,42—44 i dr.; 1 Pet 2,4—8) u svaki dobar pothvat čovječanstva. Njega se, prema tome, ne može — osim fatalno — zaobići. *Krist hoće da bude prisutan kod izgradnje svijeta u svakom razdoblju*, koje ne želi udarati temelje sutrašnjoj ruševini (Ps 126). Bez njega je svaka ljudska građevina, kojega god stoljeća bila, nedovršiva kula babilonska. Stoga je već u počecima kršćanstva napisana riječ: »Nihil mundo tam periculosum, quam non recipisse Christum! *Za svijet nema veće opasnosti nego ne primiti Krista*« (sv. Hilarije)!

Tu je upravo tajni razlog našeg Sabora. *Crkva u sebi nosi i osjeća odgovornost za svijet*, koji joj je povjerio sam Spasitelj svijeta. Ona se želi još jače, upravo saborski, uživjeti u tu odgovornost i posvijestiti je svakom kršćaninu. Tko god je Kristov, mora biti izgrađeno Kristov. Zbog svoje vjernosti

(8) Na taj osnovni cilj Sabora upućuju već same kapitalne riječi sazivnice: »Humanis generis Salvator — Spasitelj ljudskoga roda«. I pošto je odmah na početku te Apost. uredbе istaknuta misija Crkve, u kojoj Krist kroz vjekove nastavlja svoje spasiteljsko djelovanje u svijetu, Papa nastavlja: »Ta božanska prisutnost koja živi i djeluje u svim vremenima u Crkvi, na osobit se način očituje u najtežim razdobljima ljudske povijesti. Tada se upravo Kristova Zaručnica pokazuje u svem sjaju učiteljice istine i službenice spasenja«. — A u programatskom Papinu govoru od 11. IX 1962. čitamo: »Svijet doista treba Krista. A Crkva ima dužnost da Krista donosi svijetu.« — Još će jasnije to biti rečeno na dan otvaranja Sabora: »Doista, teška, vrlo teška pitanja treba da riješi ljudski rod — pitanja koja se i nakon skoro dvadeset stoljeća ne mijenjaju. Ta Krist Isus je uvijek u središtu povijesti i života. Ljudi su ili uz njega i njegovu Crkvu i zato uživaju blagodati svijetla, pravoga reda i mira ... ili žive bez njega ... stoga među njima vlada pomutnja, ogorčavaju se međusobni odnosi, prijeti opasnost okrutnih i krvavih ratova.«

Kristu, ne smije dopustiti, da se svijet gradi bez njega, nego u novi svijet treba ugraditi svoj najbolji dio. Taj je program već napisan u ranom prkršćanstvu. Prema Pismu Diognetu kršćanin treba biti duša svijeta⁹.

Svijet se, nadalje, može shvatiti ivanovski. Ne ćemo zalaziti u svu širinu i dubinu Ivanove ideologije o svijetu. Toga ni zasebna studija ne bi iscrpla. Bitni su obrisi dani u najintimnijem razgovoru Isusovu s učenicima nakon Posljednje večere, idući u vrt krvave smrtne borbe, u kojoj je na svom tijelu proživio sukob sa svijetom. Božanska su usta zborila: »Vi niste od svijeta... Ja sam vas sebi izabrao od svijeta... Svijet mrzi na vas« (Iv 15,19). »Svijet« je tako shvaćen, dakle, neprijateljska sila, na koju Crkva u svom *spasiteljskom djelovanju nailazi*. Sukob Crkve i svijeta ide k apokaliptičkim vremenima. Ona su zapravo već počela. Traju i sve se više zaoštavaju — sve od onog časa, kad Zmaj »poče progoniti Ženu koja rodi muško dijete«, a onda, pošto mu se izjalovio pokušaj, okrenu se da »zametne rat s ostalima iz njezina potomstva, tj. s onima koji vrše Božje zapovijedi i čuvaju svjedočanstvo Isusovo« (Otkr. 12, 13.17.).

Međutim, u tom sudaru sa »svijetom« oružje Crkve nije ono »od svijeta«, kako je to jasno i odlučno izjavio Krist u svom odgovoru Pilatu (Iv 18,36). Njezino je oružje sasvim drugačije od oružja svijeta: istina nasuprot laži; pravednost nasuprot nesmiljenoj i krutoj pravdi ili prikrivenoj i otvorenoj nepravednosti; ljubav i milosrdno praštanje nasuprot mržnji i osveti. Njezino je glavno oružje strpljivost. Ta Krist je tako pobijedio svijet: »Non ferro, sed ligno! Ne mačem, već drvetom!« Nigdje Crkva prema svijetu ne pokazuje toliko svoje *spasiteljsko i čovjekoljubivo biće*, kao kad je spremna na trpljenje, popuštanje, šutnju¹⁰. I to ne zato što je slabija nego zato što je Majka čovječanstva — »sancta et universalis Mater Ecclesia«, tj. »sveta i sveopća Majka Crkva«. I opa kao i njezin božanski Osnivač strpljivim trpljenjem pobjeđuje svijet (Iv 16,33).

Pavlovsko poimanje svijeta dodaje svemu dosadašnjem snažno naglašenu *oznaku prolaznosti*. Izazovno upravo — upravo s omalovažavanjem i prezirom svijeta — dovikuje vjernicima u Korintu, da ih odvraća od sažaljivanja sa svijetom: »Praeterit enim figura huius mundi!« Gotovo da bismo preveli: »Svijet — ovaj sadašnji, koji (u svojoj prolaznosti) nije nego neka prividnost — na izmaku je« (1 Kor 7,31)! Stoga Pavao postavlja osnovno pravilo kršćaninova stava prema svijetu: »Nemojte se više prilagođavati ovom svijetu! Naprotiv, preobličavajte se duhom uma vašega...« (Rim 12,2). Oba ova mjesta

(9) I zato, upravo, prvi cilj i bitna usmjerenost Sabora nije toliko sam svijet nego Crkva u sebi i u odnosu prema svijetu. Odlično to izražavaju podnaslovi programatskog govora Papina 11. IX 1962, prema kojima Crkva ovim Saborom želi u sebi oživjeti i pomladiti svoju nutarnju životnost — koja izvire iz što intimnijih njezinih veza s Kristom — da odatle onda provre prava apostolska aktivnost — na službu čovjeku kao Božjem posinjeniku.

(10) Značajne su riječi Papine studentima 6. IX 1962.: »Budite na raspolaganju uvijek velikim planovima Božje Providnosti. To i ništa drugo Crkva želi ovim Koncilom. Zato ona i sada — kao u junačkim vremenima svoje povijesti — znade sakriti u svojem srcu zakonite pritužbe, znade u tišini pretrpjeti boli što joj razaraju grudi.« — Ona, dok u najtežim razdobljima svijeta vrši službu »učiteljice istine i službenice spasenja, upravo tada pokazuje svu snagu svoje ljubavi, molitve, žrtve i patnje.« (Sazivna Apost. uredba) — To je upravo onaj posljednji razlog, zašto se Crkva odlučila da na ovom Saboru »više voli da primijeni lijek milosrđa negoli da prihvati oružje strogosti.« To je zato, što »želi da se pokaže preljubeznom majkom sviju, majkom dobrotivom, strpljivom...« (Govor otvorenja).

stoje u zanimljivoj nutarnjoj vezi¹¹. Iako Pavao, poput Ivana, na drugim mjestima ističe također neprijateljstvo svijeta prema Crkvi (npr. 1 Kor 1,20; 2,6—8; Gal 1,4 i dr.), on u ovoj suvislosti dopušta, doduše, stvarnosti ovog svijeta, kojima se kršćani smiju služiti i s njima surađivati (npr. 1 Kor 7,31 i 5,10). No kraj svega toga ne prestaje svom snagom svojih izraza živo doživiti u svijest kršćanina, da *sadašnji svijet sa svim svojim vrijednostima prolazi*, dok mi očekujemo novi, bolji, neprolazni svijet koji ostaje. I sva naša mudrost je u tom, da k tome svijetu usmjerimo sve svoje brige i da za njega iskoristimo sve stvarnosti ovoga prolaznog svijeta.

U tom svjetlu možemo razumjeti Crkvu XXI ekumenskog sabora. Posred svijeta, koji se sve više zaljubljuje u ovo prolazno, *Crkva želi biti snažnom glasnicom neprolaznoga*. Ona iz ovog sadašnjeg svijeta, koji je na izmaku, želi da unovači što više građana za svijet budući (usp. Hebr 11,10.16;12,22;13,14). Božanskom Mudroču sama poučena, saopćava im onda mudrost kako će u neprolazne vrijednosti pretvarati blato ove prolaznosti. I to je upravo jedan od glavnih ciljeva, koje je sebi Crkva postavila za veliko ovo svoje saborovanje¹². Ta njezin Credo kulminira u riječima: »Et vitam venturi saeculi! I život budućeg vijeka!« Ondje će ona staviti završni »Amen« na sva zemaljska stremjenja i na sav napredak čovječanstva. Tome se danu ona sva usmjeruje. Ona se za nj pripravlja kao Zaručnica na svadbu (Otkr 21,2.9), na koju želi dovesti što više uzvanika (Mt 22, 1—14).

No, dok svijetu propovijeda o prolaznosti, a upozorava na neprolazne vrijednosti, i ona sama, *Crkva, hoće da se na Saboru oslobodi od nanosa prolaznosti u samoj sebi*. Ona, naime, iako nije od svijeta (Iv 15,19), u svijetu je (1 Kor 5,10). Stoga se u njezinu vanjskom izrazu nađe prikropa prolaznosti. Priudešavajući se stalno čovjeku, s kojim živi, da bi ostala uvijek suvremena, mora s vremena na vrijeme odložiti ono što je u njoj nanos vremena. Jer, iako je u sebi nadvremenska, svakom razdoblju mora biti suvremena. K tome, budući da se spasiteljska djelatnost Kristova u njoj nadovezuje na ljudsku marljivost, Crkva rado prima sve što god je svijet — makar prolazno i usavršivo — dobra stekao. Uostalom, rekospo već, Crkva, kao nijedna druga ustanova u čovječanstvu, neprekinuto kroz 2000 godina surađuje na izgradnji svijeta. Kojoj grani ljudske djelatnosti i prodornosti nije darovala suradnike? Stoga ona ima puno pravo, da svijet i njoj plodi. Za to joj jamči i sam Duh, koji svakim dobrom prvenstveno obogaćuje svoje: »Sve je vaše« (1 Kor 3,23)! I zato *Crkva XXI sabora hoće da za prodornost i uspješnost svog apostolata*

(11) U 1 Kor 7, 31 prolaznost svijeta se izražava rječju *shema* (vanjsko obličje, prolaznost), a u Rim 12,2 »prilagoditi se« svijetu izraženo je glagolom *synshematizo*, što bi značilo upravo prilagoditi se svijetu u onom što je u njemu prolazno i zato varavo, ništetno.

(12) Ta se misao stalno ponavlja u svim satorskim dokumentima. Najjasnije je izražena u govoru otvorenja: »Ova nauka (Kristova) obuhvata čitava čovjeka, sastavljena od tijela i duše, a nama stanovnicima ove zemlje nalaže da kao hodočasnici usmjerimo put k nebeskoj domovini. Pokazuje nam na koji način treba urediti ovaj život, da — dok zadovoljavamo dužnostima koje nas vežu prema zemaljskoj i nebeskoj domovini — uzmogamo postići od Boga nam postavljenu svrhu. Svi su, naime, ljudi — bilo kao pojedinci, bilo kao članovi ljudskog društva — dužni, dokle god traje ovaj zemaljski život, težiti za nebeskim dobrima. A da to postignu, treba da se služe zemaljskim dobrima, ali tako, da *upotreba zemaljskih dobara ne stavlja na kocku njihovo vječno blaženstvo*. Zacijelo je Krist Gospodin izrekao ovu rečenicu: »Tražite, najprije, kraljevstvo Božje i pravednost njegovu« (Mt 6,33). Ovo »najprije« osvjetljuje nam u kojem pravcu treba da prvenstveno usmjerimo svoje misli i svoje sile. Ne smiju se ipak zapostaviti ni ostale riječi ove Gospodnje zapovijedi koje se nadovezuju: »... i sve će vam se ostalo pridodati.«

upotrijebi sva dostignuća suvremenog čovjeka, koja mogu poslužiti Evandelju. Ona ne prezire ništa, nego sve ono što je u prolaznom vrijedno upotrebljava i iskorišćuje za neprolazno.

Tu se susrećemo s važnim pitanjem, koje treba barem dotaknuti. *Kako se Crkva odnosi prema napretku čovječanstva?* Pitanje se poteže s različitih stanovišta. Načelni je odgovor ovaj: Crkvi je stalo do spasenja svijeta. Što god k tome vodi, ona smatra napretkom i boljitkom. Tome se veseli, to blagoslivlja, unapređuje i s tim surađuje. No kako posjeduje to više načelo — konačno spasenje čovjekovo — njezin se sud o napretku ne poklapa uvijek sa sudom svijeta. Odatle razmimoilaženja, pa čak i sukobi. Ona, naime, *oštro razlikuje pravi i potpuni napredak, koji je ujedno i boljitak, od djelomičnog, varavog i krivog.* I dok se veseli svakom napretku, kako god djelomičan bio — jer je Majka koja se napretku djece veseli — Crkva uvijek, pa i na ovom Saboru, naglašava da tehnički i znanstveni napredak po sebi ne znači napredak u svakom pogledu. Sam po sebi on može biti samo napredak, a ne i boljitak, kako je to očito u mnogim stvarima, kojima se danas hvali suvremena tehnika¹³. Kod toga Crkva nikada ne nastupa kao »reaktivna« sila, nego samo kao korektivna i stimulatívna. Ona ne koči nego, surađujući, ispravlja, k višim vrednotama upravlja, i za konačne, nebeske uspjehe i dostignuća iskorištava sve što se, uistinu, smije nazvati u čovječanstvu napretkom u dobru. Kod toga dobro luči cilj od sredstava, i predma se sa svijetom slaže, da je jedan od ciljeva zemaljske aktivnosti blagostanje čovjekovo, sve ulaže da ono ne dovede u pitanje nego naprotiv da pospješ i njegovo nebesko, vječno i neprolazno blaženstvo. Sabor se tim vidom opće problematike naročito bavi¹⁴.

CRKVA U SVIJETU KAO »SLUŽBENICA SPASENJA«

U svakom slučaju *Crkva i svijet stoje u bitnom suodnosu.* Kako god se svijet shvati — općeevandeoski, ivanovski, pavlovski — Crkva stoji posred njega kao »učiteljica istine i službenica spasenja«¹⁵, od Boga i Krista njegova

(13) »Sav znanstveni napredak, koji je dao čovjeku mogućnosti da sagradi strašna oružja, postavio je tužne upitnike...« (Sazivna Apost. uredba od 25. XII 1961.) — I zato će se Crkva, suglasno sa svojim bićem, i na Koncilu izjasniti da »posjedovanje i upotrebu prirodnih sila treba primijeniti isključivo u svrhu podizanja duhovnog i ekonomskog životnog stanja svih naroda.« (Papin govor 11. IX 1962.). — »... (svijet je) tako daleko od živoga mira zbog prijetnje koja dolazi od samog znanstvenog napretka — divnog inače napretka — koji nije u skladu s višim zakonom čudoređa« (Poziv saborskih otaca za mir).

(14) To je Papa postavio kao jedan od ciljeva Sabora već u svom govoru na Duhove 1962.: »Crkva, koja nastavlja svjedočiti za Krista, ne želi čovjeku ništa oduzeti. Ona mu ne uskraćuje posjedovanje stečenih dostignuća niti zaslugu poduzetih napora. Ona mu želi, zapravo, pomoći da ponovno pronađe sebe...« — To naglašava i govor otvorenja: »Zato Crkva nije bez interesa pratila znanstveni razvoj i ona divna otkrića ljudskog uma, kojima se danas koristimo, niti je njihovu pravu vrijednost manjkavo procjenjivala, nego je... neprestano ljude opominjala da iznad ove ljepote vidljivog svijeta uprave oči prema Bogu, izvoru svake mudrosti i ljepote, da tako oni kojima je rečeno: »Podvrgnite zemlju i vladajte njome« (Post 1, 28) ne zaborave nikada onu vrlo ozbiljnu zapovijed: »Bogu se Gospodinu svome klanjaj i Njemu jedinomu služi« (Mt 4, 10) i da prolazno divljenje prema stvarima ne zapriječi napredak u pravom smislu riječi.« — Ta se misao u drugom obliku ponavlja u govoru zaključenja I zasjedanja 8. XII 1962. gdje se govori o budućim plodovima Sabora za mnoge ljude — sinove starih i slavnih kultura, kojima svjetlo Evandjelja neće ništa oduzeti, nego će — kako se to dogodilo već mnogo puta tijekom povijesti — razviti vrlo plodne klice religiozne bujnosti i ljudskog napretka.«

(15) Iz sazivnice Sabora.

poslana, da bude »Majka i učiteljica« narodima¹⁶. I prema tome, koliko god je u svijetu uvijek bilo sila, koje su na bilo koji način ignorirale to poslanje Crkve, ona se ne može ne zanimati za svijet. Pripisivalo se njoj ne znam kakve interese, ona mora uvijek u svijetu imati interesa. Njezin je sveopći interes: spasenje svijeta. Na to je goni — oportune, importune (2 Tim 4,2) — cijelo njezino Kristom određeno biće. Bog, naime, i njegova Crkva hoće da se svi ljudi spasu i dođu do spoznaje istine (1 Tim 2,4). Istina, to se poslanje Crkve može priznati samo vjerom. I koji ne vjeruju, nije čudo; što ga ignoriraju. No ono nije ovisno o priznavanju ili nepriznavanju izvana. Ono je stavljeno, rekosmo, u srce bića Crkve i ona mu se smirenom i vedrom dušom pokorava, što god za uzvrat primila. *Problemi svijeta — problemi su Crkve*. Stoga se ona i sabrala sa svih strana svijeta¹⁷, na sveto saborovanje, da se studijski suoči s potrebama čovječanstva, koje treba spasiti. Što se vlasti tiče, u svoj njezinoj trostrukosti, ona je sva u rukama Pape. No naš Sveti Otac je baš to htio, da s problemima svijeta pozabavi preko 2000 umova i volja, talentata i iskustava.

Kod toga ne možemo dosta istaknuti da se Crkva — upravo zato da odgovori potrebama svijeta — želi na Saboru prvenstveno pozabaviti sobom: kakva treba biti ona sama u sebi, da *uzmogne privlačnije i snažnije izvršiti svoj spasiteljski utjecaj na svijet novog doba*¹⁸.

Što se pak svijeta tiče, kojemu je također namijenjen Sabor, osnovno je pitanje, da li Crkva razumije svijet, s kolikom je točnošću uočila potrebe svijeta i postavila dijagnozu opće svjetske problematike, da bi onda mogla uspješno primijeniti svoju spasiteljsku aktivnost.

Upozorimo prije svega na *istaknuti optimizam Crkve prema svijetu*. To je općenito uočena činjenica. Taj optimistički stav Crkve prema svijetu usobljen je u samom Rimskom Prvosvećeniku. On prodahnjuje čitav blagoslovljeni ponifikat Ivana XXIII, koji kao da je sebi postavio program, da će Krista

(16) Kapitalne riječi enciklike Pape Ivana XXIII o socijalnom pitanju.

(17) U poruci saborskih otaca svijetu čitamo: »Ujedinjeni ovdje od svih naroda, koji su pod nebom, nosimo u svojim srcima tjeskobe svih povjerenih nam naroda — nevolje duše i tijela, boli, želje i nade...« — A u govoru otvorenja stoji: Papa potiče biskupe »Spretno slijedite nebeske poticaje Duha Svetoga i revno se trudite da vaši napor odgovore željama i potrebama različitih naroda.«

(18) Već smo to istaknuli (bilj. 9) da je na ovom Saboru Crkva prvenstveno usmjere na na samu sebe, da pomlađena u sebi mogne izvršiti upliv na suvremeni svijet. Št Crkva želi Saborom postići, i već postizava, za ojačanje sebe iznutra, o tom ćemo u nastavku ovog članka potanje ispitati saborske dokumente. Za sada, spominjemo samo nek važnija mjesta. U sazivnici Sabora čitamo: »Budući da se Opći Sabor sastaje u sretno doba i u jednom času, u kojem Crkva još življe želi ojačati svoju vjeru i ponovno ugle dati svoje divno jedinstvo, Crkva također osjeća da je hitna dužnost da se dade još ve polet zdravoj njezinoj vitalnosti... To će biti najbolje očitovanje Crkve, koja je uvijek živa, uvijek mlada, koja osjeća ritam vremena, i koja se u svakom stoljeću kiti novih sjajem, i zrači novu svjetlost, ostvaruje nove pobjede, ostajući pri tom uvijek vjerni sebi i božanskoj slici, koju je u nju utisnuo Zaručnik koji je ljubi i štiti — Isus Krist — Saborski oci u svom apelu za mir poručuju svijetu: »Za vrijeme našeg zasjedanja pod vodstvom Duha Svetoga tražit ćemo najuspješnije putove, da obnovimo sami sebe i postanemo što vjerniji vjesnici Evanđelja... da obnovimo sami sebe i povjerenje naših vjernika, kako bi se lice Kristovo, koje sjaji u našim srcima kao odsjev sjaja Božjeg pokazalo svim narodima.« — Na to se nadovezuje Papina riječ (8. XII 1962), koji cilje Sabora proglašuje, »da Crkva« u temeljitijoj vjeri, čvršćoj nadi, žarčoj ljubavi procvat novom i mladenačkom bujnošću i da ojačana svetim odlukama... postane energičnija bodrija u širenju kraljevstva Kristova.«

nasljedovati prema onoj Pavlovoj: »Objavila se dobrotu i čovjekoljublje Boga Spasitelja našega« (Tit 3,4). Taj optimizam, čovjekoljublje i pristupačnost Pape našega Ivana XXIII prodro je u same saborske dokumente. Stvara, rekli bismo, klimu čitavog XXI ekumenskog sabora. Podrhtava ozračjem koncil-ske dvorane te je ispunja svjetlom, nadama i iščekivanjima punima dobre volje.

Jest! XXI svesvjetski sabor znači da *Crkva ima povjerenje u suvremeni svijet*. Crkva se svijetom bavi. Svijet, dakle, nije osuđen na propast. Postoje izričite Papine izjave. On, doduše, uočava teškoće svijeta, upozorava na razorne sile, ali priznaje svijetu i napredak, poziva na djelovanje i one dobre sile, koje njegovo dobro oko u svijetu zamjećuje. Temelj njegova optimizma — recimo točnije: njegove na Kristu zasnovane nade — počiva na čvrstom uvjerenju da Krist sa svijeta nije otišao, nego je stalno — po svojoj Crkvi prisutan da mu bude Spasitelj. Divno je uvijek iznova čitati te tekstove¹⁹!

Za uzvrat Crkvi i *svijet je, izgleda, danas prenta njoj drugačiji* negoli je bio npr. prije 100 godina, za vrijeme I vaticanskog sabora, koji je protekao u znaku izričitog neprijateljstva svijeta prema Crkvi. To se nikako ne može reći za II vaticanski²⁰.

Međutim, uza sav svoj optimizam prema svijetu *Crkva nije izgubila oštrinu vida, da sagleda također krizu svijeta*. Zar je svijet u krizi? I te kako! No neki vole stvar prikriti, govoreći radije, da je na Saboru Crkva u krizi. Što ćemo nato reći? Nama nije teško priznati da je Crkva u krizi. Ona je to bila od početka i ostat će do najkritičnijega svoga dana, do Dana suda. Ta sam je njezin Božanski Osnivač rekao: »Na svijetu ćete imati tjeskobu!« No, odmah je dodao: »Ne bojte se! Ja sam pobijedio svijet« (Iv 16,33). Crkva je, istina, uvijek u krizi. No kriza Crkve — to je svijet koji treba spasiti. Kriza Crkve — to je kriza svijeta, koja na nju stavlja teške odgovornosti²¹.

Smije nas, dakle, zanimati, s koliko je točnosti i širine Crkva, spremajući se na sveopći sabor, uočila krizu svijeta. Kako to izgledaju problemi čovječanstva, promatrani s one najviše osmatračnice svijeta, na kojoj sve događaje

---

(19) »Beznadne duše vide samo tamu, koja se nadvila nad lice zemlje. Mi međutim rado ponovno stavljamo sve svoje pouzdanje u Spasitelja našega, koji nije otišao s ovoga svijeta, koji je on otkupio. Dapače... čini nam se da usred tolike tame vidimo mnoge znakove koji su uzrokom da se možemo nadati dobroj budućnosti Crkve i čovječanstva...« (Sazivna Apost. uredba). — Papa je još puniji nade u govoru otvorenja, gdje se po sve otvoreno dijeli od onih, koji »u sadašnjim prilikama ljudskog društva vide samo zator i pustoš.« — Razloge ovom optimizmu navodi sazivnica Sabora: »Krvavi ratovi, koji su se zbili u našim vremenima; duhovne ruševine prouzrokovane od mnogih ideologija, plodovi tolikih gorkih iskustava nisu ostali bez korisnih pouka. Sav znanstveni napredak, koji je čovjeku dao mogućnosti da sagradi strašna oružja za svoje uništenje, postavio je tužne upitnike. Prisilio je ljude, da počnu misliti i da postanu svjesni svoje ograničenosti, željni mira i pažljivi prema važnosti duhovnih vrednota... Sve to olakšava bez sumnje apostolat Crkve, jer su mnogi koji jučer nisu shvaćali važnost njezine misije danas — poučeni iskustvom više skloni da prihvate njezine pouke.«

(20) Ne ćemo spominjati prisutnost tolikih svećanih izaslanstava iz velikog broja država niti suglasja, gotovo općenitog, cijele svjetske štampe prigodom otvorenja Koncila. Papa sam piše u sazivnici: »Živo zanimanje ili barem smjerna pažnja sa strane nekato-lika i čak nekršćana pokazali su na najbolji način, kako je svatko zapazio povijesnu važnost ovog događaja.« A u govoru otvorenja spominje »jedinstvo poštovanja i pažnje, koju prema Crkvi Katoličkoj pokazuju pripadnici drugih nekršćanskih vjera.«

(21) »Crkva danas promatra krizu suvremenog društva... zadaće velikih i teških razmjera čekaju Crkvu kao u najtragičnijim danima njezine povijesti.« (Sazivna Apost. uredba).

budnim okom prati umni i dobri Starac Vatikanski, pastir i čuvar svijeta, nadglednik Crkve Božje — episcopus Ecclesiae Dei?

Već sama sazivnica Sabora izričito upozorava na »krizu svijeta«. Dok priznaje veliki materijalni — tehnički i znanstveni napredak — otkriva u isto vrijeme najveći manjak, što se svijet — svjesno ili nesvjesno, prikrivo ili otkriveno — gradi bez Boga. A bez njega napredak ne znači ujedno i boljitak, unapređenje životnih uvjeta ne donosi odmah i poboljšanje života. Naprotiv! Budući da »velikom materijalnom napretku... ne odgovara jednaki moralni progres«, pokolebana je ravnoteža svijeta u pojedinačnom, obiteljskom i sve-svjetskom životu. Zbog naglog i uistinu velikog materijalnog porasta uvjeta života »oslabljena je želja za vrednotama duha, a odatle vidimo stremljenje prema isključivo zemaljskim uživanjima, koja progresivna tehnika stavlja s tolikom lakoćom svima na raspolaganje.« No, kraj svega toga »sav znanstveni napredak, koji je dao čovjeku mogućnosti da sagradi strašna oružja za svoje uništenje, postavio je tužne upitnike...«

Što tu Crkva može učiniti? Papa u svom govoru otvorenja Sabora iznova navodi riječi Petrove, kad se našao pred čovjekom nemoćnikom: »Srebra ni zlata nema u mene. No ono što imam dajem ti: U ime Isusa Krista Nazarećanina ustani i hodaj« (Dj 3,6)! Crkva izlazi ususret potrebama svijeta ne ekonomski, ni politički, pa čak prvenstveno ni socijalno. *Ona sudjeluje na rješenoj svjetskih pitanja prvenstveno ideološki i sakramentalno:* u svjetlu Evanđelja Kristova, koji je »Svjetlo — narodima na rasvjetljenje« (Lk 2,32) i pružajući nadnaravne pomoći, koje preko nje po sakramentima nudi Krist, izvor života (Iv 4,14). Stoga se već u sazivnici ističe kao *cilj Sabora:* »*Suočiti svijet s vječnim i oživljavajućim snagama Evanđelja.*« I neka se ne misli, da je to drugorazredna usluga svijetu! Svijet treba mira, treba kruha. No, treba nada-sve istine, ljubavi i pravde. Treba mu sačuvati život. Treba kroz zapletena bespuća sadašnjice pronaći put k svim tim dobrima. Jedina Crkva ga može upravit i dovesti onome, koji sam u sebi neiscrpivo ima svu puninu tih dobara, koji je smio bez straha reći: »Ja sam put, istina i život« (Iv 14,6). A svijet je danas spremniji nego što je bio jučer da primi tu intervenciju Crkve²².

Sve probleme svijeta možemo svesti na *problem čovjeka*. Ta on je i po objavi kralj stvorenja. I zato se u njemu učvora uje sva problematika. Sva rješavanja, koja moraju biti ne samo hitna, nego nadasve ispravna²³, ovise o tom kakav se stav zauzme prema čovjeku. I evo, upravo u tom Crkva ima svijetu reći nezamjenjivo važnu poruku. Krist se zato i »učovječio«, da samom svojom konstitucijom kao Bogočovjek podigne i istakne čovjekovu vrijednost i dostojanstvo, pravi i puni smisao njegove egzistencije. Svim, dakle, teškim i mučnim pitanjima čovječanstva treba prići s ovog osnovnog stajališta: *koje je određene, dostojanstvo i cilj čovjekov*. Crkva na Koncilu želi mnogostrano osvjetliti Kristovim evanđeljem taj osnovni *teološko-antropološki problem*. On je u središtu usmjerenosti Sabora, kako je očito iz programatskog govora

(22)V. bilj. 22. K tome dodajemo odlomak iz govora otvorenja: »U sadašnje vrijeme Zaručnica Kristova... smatra da današnjim potrebama treba izići ususret više snagom svoje nauke nego osuđivanjem. Ne zato što ne bi bilo krivih nauka... nego jer se sve to tako očito protivi pravim načelima čestitosti i poštenja, a urodilo je već tako pogubnim i zatornim plodovima, te se čini da ih ljudi sam od sebe osuđuju — poimence one oblike života, koji zapostavljaju Boga i njegove zakone, previše se pouzdavaju u tehnički napredak, a sreću oslanjaju jedino na udobnost života. Ljudi sami sve više upoznavaju da je dostojanstvo ljudske osobe... veoma važna, a vrlo teško izvediva obveza...« Sve ih to upućuje da radije prime poruku i pouku Crkve.

(23) Papin govor od 11. IX 1962.

Sv. Oca Pape od 11. rujna 1962. Tu on ističe, makar samo neke istine, koje se mogu nazvati »magna charta« čovjekovih prava. Svaki čovjek prije svega ima potpuno pravo na svoju osobu, na njezin potpuni razvoj, i to materijalni i duhovni. Ima mu biti osigurana obiteljska ljubav u nesmetanom svetištu njegova obiteljskog ognjišta. Treba mu biti zajamčena zarada svagdašnjeg kruha za njega i za njegove najdraže. Ima pravo da živi u miru unutar svoje uže narodne ili državne zajednice i u odnosu sa cijelim svijetom. Treba mu pružiti što šire mogućnosti za potpunu izobrazbu i afirmaciju duhovnih težnji. Premda je ljubomoran na svoju osobnu slobodu, ne odbija zakonita ograničenja, kako bi bolje mogao ostvariti i svoje društveno biće sa svim odnosima, koji odatle izviru.

Crkvi, kako ističe Papa, sva ta pitanja stoje na srcu, i ona će se u okviru vremenskih mogućnosti nastojati njima na Saboru zabaviti. Možemo već nazirati i neka važnija rješenja. Prije svega, Sabor će se izjasniti za osnovnu jednakost svih naroda u vršenju i prava i dužnosti u sklopu cjelokupne obitelji čovječanstva. Stat će na obranu svetosti ženidbe sa svim njezinim vremenitim i vječnim odgovornostima, koje se usredotočuju u dužnosti i pravu rađanja i odgajanja djece. Osobito će osvijetliti i naglasiti načela socijalne pravde među pojedincima i narodima, imajući posebice u vidu prava nerazvijenih zemalja. Budući da su »istina i sloboda dva stupnja temelja sve ljudske uljudbe«, Sabor će izložiti načela vjerske slobode, koja se ne može svesti na slobodu bogoslužja. Osudit će rat i proglasiti dužnost sviju da svim raspoloživim sredstvima rade na očuvanju i osiguranju istinitog i trajnog mira, koji pretječe sve oružane sukobe, a ima svoje korijene i garanciju u srcu svakog pojedinog čovjeka. Savezno s tim, da se osigura ravnoteža svijeta, naglasit će pravi prioritet vrednota, u kojemu treba prednost dati vječnima pred vremenitima, duhovnima pred materijalnim, tako da vremenita i vječna, materijalna i duhovna u međusobnom skladu i potpomaganju osiguraju sretnu čovjekovu egzistenciju na ovom, a nadasve na drugom svijetu²⁴.

Sve te probleme i sva ta rješenja Crkva promatra u svjetlu vjere. Ona je uvjerenja i vjerom sigurna, da se bez Boga ne da riješiti problem čovjeka. A bez u Boga riješena problema čovjeka nema rješenja ni za jedan svjetski problem. Koliko će se tko saglasiti s takvim gledanjem Crkve, i opet o vjeri ovisi Stoga i rješenja, koja ona daje, prvenstveno imaju pred očima vjernike, a istom preko njih čitav svijet. Ona, međutim, znađe za riječ Pisma: »Sve što je od Boga rođeno pobjeđuje svijet. A ta pobjeda koja pobjeđuje svijet — vjera je vaša« (1 Iv 5,3). Odatle joj pouzdanje za ovakvih razmjera djelo kao što je opći svesvjetski sabor.

Saborom Crkva neposredno želi pridonijeti svoj posebni udio za smirenje svijeta. Mir svijeta — to je riječ, koja se najčešće ponavlja u svim iščekivanjima u vezi sa Saborom. Mir — to je naročito dar Crkve svijetu. Ona znađe da je mir Krist izričito pridržao sebi. Svijet ga sebi nikad ne će dati. Mir je nešto Kristovo: »Mir vam svoj dajem« (Iv 14,27)! I zato nas samo njegova Crkva može upraviti »na put mira« (Lk 1,79), koji je dar Krista Spasitelja svijetu. Mir je, uostalom, osnovni preduvjet, da ona mogne što uspješnije razviti svoju spasiteljsku djelatnost u svijetu. Stoga ona na mir poziva sve ljude. Kršćane zove na temelju osnovnog zakona Kristova kojim uspostavlja odnose među ljudima na temelju ljubavi (Iv 13,34—35; Mk 12,28—31 i Mt 22,34—40). Nekršćane, koji u Boga vjeruju, zove na temelju sveopćeg bratstva, kojemu

religija upućuje ljude. One, koji, možda, istom »traže Boga i trude se da ga nađu tapkajući« — jer ih uistinu malo ima, koji mu se znajući protive — zove na suradnju za mir na temelju svima zajedničke ljudske naravi, koja nedoljivo teži miru i dobru. Sve na mir poziva. Svačiju iskrenu suradnju blagoslovliva... Nema sumnje, da svaki rat muti razum, u stranputice vodi volje, zamračuje obzorje. *A Crkvi na zemlji ni do čega nije toliko stalo, koliko do jedinstvene obitelji pod vrhovništvom Božjim, čemu je već mala slika sam naš sveti Sabor*²⁵.

ZAVRŠETAK

Koncil je sebi postavio visoke ciljeve, dostojne najvećih žrtava. Uzbudio je kod svih — u cijeloj ljudskoj obitelji — velike nade. Kakva će biti ostvarenja? Za nevjernika sve to može biti utopija. Mi, međutim, vjerujemo u misterij Crkve, koji se sav odvija, od početka, između misterija Golgotskih neuspjeha i uspjeha pobjedonosnog Uskrasnog jutra. Prvo zasjedanje Sabora sa svojih 36 sjednica opravdava naš optimizam. No mi dobro znamo da uspjeh ne ovisi samo o saborskim ocima, pa čak ni o autentičnim kršćanima. *Uspjeh Sabora ovisi na svoj način o svakom čovjeku »dobre volje«* (Lk 2,14), kakva traži Bog za svaku svoju akciju. Sve zapravo ovisi o tom koliko se svaki pojedi čini čovjek kao član sveopće obitelji svijeta otvara dobru, a zatvara zlu; koliko slijedi zov svjetlosti, a odupire zagrljaju tame. Na saborskim ocima je da upregnu sve svoje umske i voljne sile, velikodušno surađujući s milošću. Nama je da se za uspjeh Sabora molimo i da se ucijepimo što aktivnije u saborski pokret Crkve za spasenje i smirenje svijeta u Bogu, našem nebeskom Ocu, po kome će istom svi ljudi postati braća.

Na to je upozorio i sam Sv. Otac Papa na blagdan Bezgrešne, zaključujući prvo zasjedanje Sabora: »Radi se o tom da se na sva područja život Crkve, uključujući tu i socijalno područje, prošire zaključci koncilske skupštine sa spremnom, iskrenom i odlučnom voljom... To će biti doista »novi Duhovi«, po kojima će Crkva procvati u svem svojem nutarnjem bogatstvu i u proširenju svojih majčinskih nastojanja na sva područja ljudske djelatnosti. To će biti novi skok naprijed prema Kraljevstvu Kristovu, novo proglašenje radosne vijesti Otkupljenja na jedan sve dublji i uvjerljiviji način. To će biti sjajna afirmacija vrhovne vlasti Božje, ljudskog bratstva u ljubavi obećanog mira na zemlji ljudima dobre volje...«

---

(25) Saborski oci ovako u svom pozivu na mir poručuju svijetu: »Ujedinjeni ovdje svih naroda... neprestano smo upravljani prema onima koji radi manjka potrebne i moći još nisu dostigli do načina života dostojna čovjeka. *Stoga smo se u svom radu mnogo brinuli za sve ono što iziskuje dostojanstvo čovjeka i što doprinosi pravom bratstvu među ljudima...* Mir je najživlja želja Crkve, koja je Majka svijeta. Ona preko svih papa nikada nije prestala naviještati ljubav prema miru, a također i svoju odluku doći do mira. Uvijek je spremna da svim silama surađuje u svakoj iskrenoj odluci. O toga nastoji svim silama da ujedini narode, da probudi među njima međusobno što više ljubavi... *Ova naša saborska skupština — divna raznolikošću plemena, naroda i jezika zar nije dokaz zajednice vezane bratskom ljubavlju kojom sjaji na vidljiv način.* naviještamo da su svi narodi braća, koje god rase bili, kojem god narodu pripadali. Stoga ponizno i žarko pozivamo sve na suradnju s nama, da se u svijetu uspostavi vrjedniji društveni život i veće bratstvo. Pozivamo sve! Ne samo našu braću kojima su pastiri, nego i svu našu braću koja vjeruju u Krista — sve ljude dobre volje... *jer Božja volja da preko ljubavi zasjaji kraljevstvo Božje već na zemlji...* Živo želimo ovom svijetu, koji je tako daleko od živoga mira, radi prijetnje koja dolazi od sam znanstvenog napretka — divnog inače napretka, no koji nije uvijek u skladu s višim zakonom čudoređa — zasja veliko svjetlo nade u Isusu Kristu našem jedinom Spasitelju